

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः श्री गुरुभ्यो नमः,
हरिः ॐ

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय आरण्यके - पञ्चम

Contents

5.1 पञ्चमः प्रपाठकः - शीक्षा वल्ली

1

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ॐ

5.1 पञ्चमः प्रपाठकः - शीक्षा वल्ली

5.1 पञ्चमः प्रपाठकः - शीक्षा वल्ली

T.A.5.1.1

शन्नो मि॒त्रः शं॑ वरु॒णः । शन्नो॑ भव॒त्व॒र्य॒मा । शन्न॑ इन्द्रो बृह॒स्पतिः॑ । शन्नो॑ विष्णु॒-रुरु॒क्रमः॑ ।
नमो॑ ब्रह्म॒णे । नम॑स्ते वा॒यो । त्वमे॒व प्र॒त्यक्षं॑ ब्रह्मा॑सि । त्वमे॒व प्र॒त्यक्षं॑ ब्रह्म॑ वदिष्यामि । ऋ॒तं
व॑दिष्यामि । स॒त्यं व॑दिष्यामि ( ) । तन्मा॑मवतु । तद्व॒क्तारं॑मवतु । अव॑तु मां । अव॑तु व॒क्तारं॑
॥ ॐ शान्तिः॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑ । 1

(स॒त्यम् व॑दिष्यामि पञ्च च) 1

T.A.5.2.1

शीक्षां॑ व्यो॒ख्यास्या॒मः । वर्णः॑ स्वरः । मात्रा॑ बलं । सामं॑ सन्ता॒नः । इत्यु॑क्तः शी॒क्षाद्व्या॒यः । 2

(शीक्षाम् पञ्च) 2

T.A.5.3.1

स॒ह नौ॑ यशः । स॒ह नौ॑ ब्रह्मव॒र्चसं॑ ॥ अथा॑तः स॒हिता॒या उप॑निषदं व्यो॒ख्यास्या॒मः । पञ्च॑स्वधि-

करणे॒षु । अधि॒लोक॑मधि-ज्यौ॒तिष॑-मधिविद्य-मधिप्रजं-मद्भ्या॒त्मं । ता महास॑हिता इत्याचक्षते ॥
अथाधि॒ लोकं॑ । पृथि॒वी पूर्वरूपं॑ । द्यौरुत्तररूपं॑ । आका॑शः सन्धिः 3

T.A.5.3.2

वायुः॑ सन्धानं॑ । इत्यधि॒ लोकं॑ ॥ अथाधि॒ ज्यौतिषं॑ । अग्निः॑ पूर्वरूपं॑ । आदित्य॑ उत्तररूपं॑ ।
आपः॑ सन्धिः । वैद्युतः॑ सन्धानं॑ । इत्यधि॒ ज्यौतिषं॑ ॥ अथाधि॒ विद्यं॑ । आचार्यः॑ पूर्वरूपं॑ 4

T.A.5.3.3

अन्तेवा॑स्युत्तररूपं॑ । विद्या॑ सन्धिः । प्रवचन॑ सन्धानं॑ । इत्यधि॒ विद्यं॑ ॥ अथाधि॒ प्रजं॑ । माता॑
पूर्वरूपं॑ । पितो॑त्तररूपं॑ । प्रजा॑ सन्धिः । प्रजनन॑ सन्धानं॑ । इत्यधि॒ प्रजं॑ । 5

T.A.5.3.4

अथाद्भ्या॒त्मं । अध॒राह॑नुः पूर्वरूपं॑ । उत्तरा॑हनु-रुत्तररूपं॑ । वा॒ख् सन्धिः । जिह्वा॑ सन्धानं॑ ।
इत्यद्भ्या॒त्मं ॥ इती॑ मा॒महा स॑हिताः ॥ य ए॒वमे॒ता महास॑हिता व्याख्या॑ता वेद । सन्धी॑यते
प्रज॑या प॒शुभिः॑ । ब्रह्म॑वर्च-से॒नान्ना॑द्येन सुवर्गेण॑ (सुवर्गेण॑) लोकेन॑ ( ) । 6

(सन्धि - राचार्यः पूर्वरूप - मित्यधिप्रजम् - लोकेन) 3

T.A.5.4.1

य श्छ॒न्दसा॑-मृष॒भो विश्व॑रूपः । छन्दो॑भ्यो-ऽद्भ्यमृता॑श्च संब॒भूव॑ । स मेन्द्रो॑ मे॒धया॑ स्पृणोतु ।
अ॒मृत॑स्य दे॒व धा॑रणो भूयासं ॥ शरी॑रं मे विच॑र॒षणं॑ । जिह्वा॑ मे मधु॑मत्तमा । कर्णा॑भ्यां भूरि॑
विश्रु॑वं । ब्रह्म॑णः को॒शोऽसि॑ मे॒धया ऽपि॑हितः । श्रु॒तं मे गो॑पाय ॥ आव॑हन्ती वितन्वा॒ना 7

T.A.5.4.2

कु॒र्वाणा॑ चीरं-मा॒त्मनः॑ । वासा॑सि मम गाव॑श्च । अ॒न्नपा॑ने च सर्व॑दा । ततो॑ मे श्रिय॑-माव॑ह ।

लो॒म॒शां प॒शुभिः॑ सु॒ह स्वाहा॑ ॥ आ॒मा॒य॒न्तु ब्र॒ह्म॒चा॒रिणः॑ स्वाहा॑ । वि॒मा॑ऽऽय॒न्तु ब्र॒ह्म॒चा॒रिणः॑ स्वाहा॑
। प्र॒मा॑ऽऽय॒न्तु ब्र॒ह्म॒चा॒रिणः॑ स्वाहा॑ । द॒मा॑य॒न्तु ब्र॒ह्म॒चा॒रिणः॑ स्वाहा॑ । श॒मा॑य॒न्तु ब्र॒ह्म॒चा॒रिणः॑
स्वाहा॑ । 8

T.A.5.4.3

यशो॑ जने॑ऽसानि॒ स्वाहा॑ । श्रेया॑न् वस्य॑सोऽसानि॒ स्वाहा॑ ॥ तं त्वा॑ भग॒ प्रवि॑शानि॒ स्वाहा॑ । स
मा॑ भग॒ प्रवि॑श॒ स्वाहा॑ । तस्मि॑नथ॒ सुह॑स्रं शाखे । निभ॑गा॒हं त्वयि॑ मृजे॒ स्वाहा॑ ॥ यथा॑ऽऽपः
प्रव॑ताऽऽय॒न्ति । यथा॑ मा॒सा अ॒हर्ज॑रं । ए॒वं मां ब्र॒ह्म॒चा॒रिणः॑ । धा॒त॒राय॑न्तु स॒र्वतः॑ स्वाहा॑ ( )
॥ प्र॒ति॒वेशो॑ऽसि प्र मा॑ भाहि॒ प्र मा॑ पद्य॒स्व । 9

(वि॒त॒न्वा॒ना - श॒मा॑य॒न्तु ब्र॒ह्म॒चा॒रिणः॑ स्वाहा॑-धा॒त॒राय॑न्तु स॒र्वतः॑ स्वाहा॑कम् च) 4

T.A.5.5.1

भू॒र्भुव॑-स्सुव॒-रि॒ति वा ए॒ता स्ति॒स्रो व्या॑ह॒तयः॑ ॥ तासा॑मु॒हस्मै॑ तां च॑तु॒र्थी । माहा॑चमस्यः प्रवे॑दयते
। म॒ह इति॑ ॥ तद् ब्र॒ह्म । स आ॒त्मा । अ॒ङ्गान्य॑न्या दे॒वताः॑ ॥ भू॒रिति॑ वा अ॒यं लो॒कः । भुव॑
इत्य॒न्तरि॑क्षं । सुव॒-रि॒त्यसौ॑ लो॒कः 10

T.A.5.5.2

म॒ह इत्या॑दित्यः । आ॒दित्ये॑न॒ वाव॑ सर्वे॑ लो॒का म॑हीयन्ते ॥ भू॒रिति॑ वा अ॒ग्निः । भुव॑ इति॑ वा॒युः ।
सुव॒रित्या॑दित्यः । म॒ह इति॑ च॒न्द्रमाः॑ । च॒न्द्रम॑सा॒ वाव॑ सर्वा॑णि ज्योती॑ऽषि म॑हीयन्ते ॥ भू॒-रिति॑
वा ऋ॒चः । भुव॑ इति॑ सा॒मानि॑ । सुव॒ रिति॑ यजू॑ऽषि 11

T.A.5.5.3

म॒ह इति॑ ब्र॒ह्म । ब्र॒ह्म॑णा॒ वाव॑ सर्वे॑ वे॒दा म॑हीयन्ते ॥ भू॒रिति॑ वै प्रा॒णः । भुव॑ इत्य॑पा॒नः ।

सुव॒रिति॑ व्या॒नः । मह॑ इत्य॒न्नं । अ॒न्नेन॑ वाव॒ सर्वे॑ प्रा॒णा म॒हीय॑न्ते ॥ ता वा ए॒ता-श्च॑त॒स्रश्च॑तु॒र्धा
। च॒त॒स्र-श्च॑त॒स्रो व्या॑ह॒तयः॑ । ता यो वेद॑ ( ) । स वे॒दु ब्र॑ह्म । सर्वे॑ऽस्मै दे॒वा ब॒लिमा॑व॒हन्ति॑ । 12

(अ॒सौ लो॒को - यजू॑षि - वे॒दु द्वे च॑) 5

T.A.5.6.1

स य ए॒षोऽन्त॑र॒-हृ॒दय॑ आका॒शः । तस्मि॑न्ना॒यं पु॒रुषो॑ मनो॒मयः॑ । अ॒मृतो॑ हि॒र॒ण्य॑म॒यः ॥ अन्त॑रेण॒
ता॒लु॒के । य ए॒ष स्त॑न॒ इवा॒वल॑ंबते । सेन्द्र॑ यो॒निः । यत्रा॒सौ के॑शा॒न्तो वि॒वर्त॑ते । व्य॒पोह्य॑
शी॒र॒षक॑पा॒ले ॥ भूरि॑त्य॒ग्नौ प्र॑ति॒तिष्ठ॑ति । भुव॑ इति॒ वा॒यौ 13

T.A.5.6.2

सुव॒रित्या॑दित्ये । मह॑ इति॒ ब्र॒ह्मा॑णि । आ॒प्नोति॑ स्वा॒रा॒ज्यं । आ॒प्नोति॑ मन॒स॒स्पति॑ । वाक्प॑ति
श्चक्षु॑ष्पतिः । श्रो॒त्र॑पति॒ वि॒ज्ञान॑पतिः । ए॒तत् ततो॑ भवति । आ॒का॒श श॑री॒रं ब्र॑ह्म । स॒त्यात्म॑
प्रा॒णारा॑मं॒ मन॑ आनन्दं । शान्ति॑ समृ॒द्ध-म॒मृतं॑ ( ) ॥ इति॑ प्राचीन॒ योग्यो॑पा॒स्व । 14

(वा॒या-व॒मृत॑ मे॒कम् च॑) 6

T.A.5.7.1

पृ॒थि॒व्यन्त॑रि॒क्षं द्यौर्-दि॒शोऽवा॑न्तरदि॒शाः । अ॒ग्निर्-वा॒यु-रा॑दित्य-श्चन्द्र॑मा॒ नक्ष॑त्राणि । आप॒ ओष॑धयो
व॒न॒स्पत॑य आका॒श आ॒त्मा । इत्य॑धि॒भूतं॑ ॥ अथा॒द्भ्या॑त्मं । प्रा॒णो व्या॑नोऽपा॒न उ॑दानः सं॒मानः
। चक्षुः॑ श्रो॒त्रं मनो॑ वाक् त्वक् । चर्म॑ मा॒ऽस॒स्त्रावा॑स्थि॒ म॒ज्जा ॥ ए॒त द॑धिवि॒धाय॑र॒षि र॒वोच॑त्
। पा॒ङ्क्त॑वा इ॒द॒ऽसर्वं॑ ( ) । पा॒ङ्क्त॑नैव पा॒ङ्क्त॑ स्पृ॒णोती॑ति । 15

(सर्व॑मे॒कम् च॑) 7

T.A.5.8.1

ओ-मिति॑ ब्रह्म॑ ॥ ओ-मिती॑दः॒ सर्वं॑ ॥ ओमित्ये॑त-द॒नुकृ॑ति हस्म॒ वा अ॒प्यो श्रा॑वयेत्या-श्रा॑वयन्ति
 । ओ-मिति॑ सामा॑नि गायन्ति । ओः॒ शोमि॑तिं श॒स्त्राणि॑ शः॒सन्ति॑ । ओमित्य॑द्भ्युः प्र॒तिग॑रं
 प्र॒तिगृ॑णाति । ओमिति॑ ब्रह्मा॒ प्रसौ॑ति । ओमित्य॑ग्निहो॒त्र-मनु॑जानाति । ओमिति॑ ब्राह्म॒णः प्र॑वक्ष्यन्नाह
 ब्रह्मोपा॑प्रवा॒नीति॑ । ब्रह्मै॒वो-पा॑प्नोति । 16

(ओम् दश) 8

T.A.5.9.1

ऋतं॑ च स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च । सत्यं॑ च स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च । तपश्च॑ स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च
 । दमश्च॑ स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च । शमश्च॑ स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च । अ॒ग्नयश्च॑ स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च
 । अ॒ग्निहो॑त्रं च स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च । अति॑थयश्च स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च । मा॒नुषं॑ च स्वा॒द्ध्याय॑
 प्रव॑चने च । प्र॒जा च स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च ( ) । प्र॒जनश्च॑ स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च । प्र॒जातिश्च॑
 स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने च ॥ सत्य॑मिति सत्य॑वचा॑ रा॒थी तरः॑ । तप॑ इति तपो॑नित्यः पौ॒रुशि॑ष्टिः ।
 स्वा॒द्ध्याय॑ प्रव॑चने एवेति॑ नाको॑ मौ॒द्गल्यः॑ । तद्धि॑ तप॑स्तद्धि॑ तपः । 17

(प्रजा च स्वाद्ध्यायप्रवचने च षट्) 9

T.A.5.10.1

अ॒हं वृ॑क्षस्य॒ रेरे॑वा । की॒र्तिः पृ॑ष्ठं गि॒रेरे॑व । ऊ॒र्द्ध प॑वित्रो वा॒जिनी॑व स्व॒मृत॑मस्मि । द्र॒विणः॑
 स॒र्वर्च॑सं । सुमे॒धा अ॑मृतो॒क्षितः॑ । इति॑ त्रि॒शङ्को॒र्-वेदा॑नुव॒चनं॑ । 18

(अहः षट्) 10

T.A.5.11.1

वेदमनूच्या- ऽचार्योन्तेवासिन-मनुशास्ति ॥ सत्यं वद । धर्मं चर ॥ स्वाङ्ख्यायान्मा प्रमदः ।
 आचार्याय प्रियं धनमाहृत्य प्रजातन्तुं मा व्यवच्छेत्सीः । सत्यान्न प्रमदितुव्यं । धर्मान्न प्रमदितुव्यं
 । कुशलान्न प्रमदितुव्यं । भूत्यै न प्रमदितुव्यं । स्वाङ्ख्याय प्रवचनाभ्यां न प्रमदितुव्यं 19

T.A.5.11.2

देवपितृकार्याभ्यां न प्रमदितुव्यं ॥ मातृदेवो भव । पितृदेवो भव । आचार्य देवो भव । अतिथिदेवो
 भव ॥ यान्यनवद्यानि कर्माणि । तानि सेवितव्यानि । नो इतराणि ॥ यान्यस्माकं सुचरितानि
 । तानि त्वयोपास्यानि 20

T.A.5.11.3

नो इतराणि ॥ ये के चास्म-च्छ्रेयांसो ब्राह्मणाः । तेषां त्वयाऽऽसने न प्रशंसितुव्यं ॥ श्रद्धया
 देयं । अश्रद्धयाऽदेयं । श्रिया देयं । हिंया देयं । भिया देयं । सम्विदा देयं ॥ अथ यदि ते
 कर्मविचिकित्सा वा वृत्त विचिकित्सा वा स्यात् 21

T.A.5.11.4

ये तत्र ब्राह्मणाः सम्मुर-शिनः । युक्ता आयुक्ताः । अलूक्षा धर्मकामाः स्युः । यथा ते तत्र
 वर्तेरन् । तथा तत्र वर्तेथाः ॥ अथाभ्याख्यातेषु । ये तत्र ब्राह्मणाः सम्मुर-शिनः । युक्ता
 आयुक्ताः । अलूक्षा धर्म कामाः स्युः । यथा ते तेषु वर्तेरन् ( ) 22

T.A.5.11.5

तथा तेषु वर्तेथाः ॥ एष आदेशः । एष उपदेशः । एषा वेदोपनिषत् । एतदनुशासनं । एव
 मुपासितुव्यं । एव मुचैतदुपास्यं । 23

(स्वाङ्ख्यायप्रवचनाभ्याम् न प्रमदितव्यम् - तानित्वयोपास्यानि - स्यात् - तेषु वर्तेरन्थ - + सप्त च) 11

T.A.5.12.1

शन्नो मित्रः शं वरुणः । शन्नो भवत्वयमा । शन्न इन्द्रो बृहस्पतिः । शन्नो विष्णु रुरुक्रमः । नमो ब्रह्मणे । नमस्ते वायो । त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्मासि । त्वामेव प्रत्यक्षं ब्रह्मा वादिषं । ऋतमवादिषं । सत्यमवादिषं ( ) । तन्मामावीत् । तद्वृत्तारमावीत् । आवीन्मां । आवीद्वृत्तारं ॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः । 24

(सत्यमवादिषम् पञ्च च) 12

T.A.5.13.1

सह ना ववतु । सह नौ भुनक्तु । सह वीर्यं करवावहै । तेजस्विना वधीतमस्तु मा विद्विषावहै ॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः । 25

(सह पञ्च) 13

T.A.5.14.1

ब्रह्मविदामोति परं ॥ तदेषाऽभ्युक्ता । सत्यं ज्ञानमनन्तं ब्रह्म । यो वेद निहितं गुहायां परमे व्योमन् । सोऽश्नुते सर्वान् कामान्थ सह । ब्रह्मणा विपश्चितेति ॥ तस्माद्वा एतस्मादात्मन आकाशः संभूतः । आकाशाद् वायुः । वायोरग्निः । अग्रेरापः । अद्भ्यः पृथिवी । पृथिव्या ओषधयः । ओषधीभ्योऽन्नं । अन्नात् पुरुषः ॥ स वा एष पुरुषोऽन्नरसमयः ॥ तस्येदमेव शिरः । अयं दक्षिणः पक्षः । अयमुत्तरः पक्षः । अयमात्मा । इदं पुच्छं प्रतिष्ठा ॥ तदप्येष श्लोको भवति । 26

T.A.5.14.2

अन्नाद्वै प्रजाः प्रजायन्ते । याः काश्च पृथिवीः श्रिताः । अथो अन्नैर्नैव जीवन्ति । अथैनदपियन्त्यन्तः । अन्नं हि भूतानां ज्येष्ठं । तस्मात् सर्वोषध मुच्यते । सर्वं वै तेऽन्नमाप्नुवन्ति । येऽन्नं ब्रह्मोपासन्ते । अन्नं हि भूतानां ज्येष्ठं । तस्मात् सर्वोषध मुच्यते । अन्नाद् भूतानि जायन्ते । जातान्यन्नेन वर्द्धन्ते । अद्यतेऽस्ति च भूतानि । तस्मादन्नं तदुच्यते इति ॥ तस्माद्वा एतस्मादन्नरसमयात् । अन्योऽन्तर आत्मा प्राण मयः । तेनैष पूर्णः ॥ स वा एष पुरुषविध एव । तस्य पुरुष विधतां । अन्वयं पुरुष विधः । तस्य प्राण एव शिरः ॥ व्यानो दक्षिणः पक्षः । अपान उत्तरः पक्षः । आकाश आत्मा । पृथिवी पुच्छं प्रतिष्ठा ॥ तदप्येष श्लोको भवति । 27

T.A.5.14.3

प्राणं देवा अनुप्राणन्ति । मनुष्याः पशवश्च ये । प्राणो हि भूतानामायुः । तस्मात् सर्वायुष मुच्यते । सर्वमेव त आयुर्यन्ति । ये प्राणं ब्रह्मोपासन्ते । प्राणो हि भूतानामायुः । तस्मात् सर्वायुष-मुच्यते इति ॥ तस्यैष एव शरीर आत्मा । यः पूर्वस्य ॥ तस्माद्वा एतस्मात् प्राणमयात् । अन्योऽन्तर आत्मा मनोमयः । तेनैष पूर्णः ॥ स वा एष पुरुषविध एव । तस्य पुरुषविधतां । अन्वयं पुरुषविधः । तस्य यजुरेव शिरः । ऋग् दक्षिणः पक्षः । सामोत्तरः पक्षः । आदेश आत्मा । अथर्वाङ्गिरसः पुच्छं प्रतिष्ठा ॥ तदप्येष श्लोको भवति । 28

T.A.5.14.4

यतो वाचो निर्वर्तन्ते । अप्राप्य मनसा सह । आनन्दं ब्रह्मणो विद्वान् । न बिभेति कदाचनेति ॥ तस्यैष एव शरीर आत्मा । यः पूर्वस्य ॥ तस्माद्वा एतस्मान् मनोमयात् । अन्योऽन्तर आत्मा विज्ञानमयः । तेनैष पूर्णः ॥ स वा एष पुरुषविध एव । तस्य पुरुष विधतां । अन्वयं पुरुष विधः । तस्य श्रद्धैव शिरः । ऋतं दक्षिणः पक्षः । सत्यमुत्तरः पक्षः । योग आत्मा । महः पुच्छं प्रतिष्ठा ॥ तदप्येष श्लोको भवति । 29

T.A.5.14.5

विज्ञानं॑ य॒ज्ञं त॑नुते । कर्मा॑णि तनुतेऽपि॑ च । विज्ञानं॑ दे॒वाः सर्वे॑ । ब्रह्म॑ ज्येष्ठ-मुपा॑सते । विज्ञानं॑
 ब्रह्म॑ चेद् वेदं॑ । तस्मा॑च्चेन्न प्र॒माद्य॑ति । शरी॑रे पाप्म॑नो हित्वा । सर्वान्-कामान्-सम॑श्रुत इति॑
 ॥ तस्यै॑ष एव शारी॑र आ॒त्मा । यः पूर्॑वस्य ॥ तस्मा॑द्वा एतस्मा॑द्-विज्ञान॑मयात् । अन्योऽन्तर॑
 आत्माऽऽनन्द॑मयः । तेनै॑ष पूर्णः ॥ स वा ए॑ष पुरुष॑विध ए॒व । तस्य॑ पुरुष॑विधतां । अन्व॑यं
 पुरुष॑विधः । तस्य॑ प्रिय॑-मे॒व शिरः॑ । मोदो॑ दक्षि॑णः प॒क्षः । प्रमोद॑ उत्त॑रः प॒क्षः । आन॑न्द
 आ॒त्मा । ब्रह्म॑ पुच्छं॑ प्रति॒ष्ठा ॥ तदप्ये॑ष श्लो॒को भ॒वति । 30

T.A.5.14.6

असं॑न्ने॒व स॑ भवति । असद् ब्रह्मे॑ति वेद॑ चेत् । अस्ति॑ ब्रह्मे॑ति चेद् वेद॑ । सन्तमे॑नं ततो वि॑दुरिति॑
 ॥ तस्यै॑ष एव शारी॑र आ॒त्मा । यः पूर्॑वस्य ॥ अथातोऽनु॑ प्र॒श्नाः ॥ उ॒ता वि॒द्वा न॒मुं लो॒कं प्रेत्य॑
 । कश्चि॑न गच्छ॑ती(3) । आहो॑ वि॒द्वान॒मुं लो॒कं प्रेत्य॑ । कश्चित्॑ सम॑श्रुता(3) उ॒ ॥ सोऽका॑मयत
 । बहु॑स्यां प्रजा॑येयेति॑ । स तपोऽत॑प्यत । स तप॑स्तप्त्वा । इदं॑ सर्व॑-मसृ॑जत ॥ यदि॑दं किञ्च
 । तथ्सृ॑ष्ट्वा । तदे॒वानु॑ प्रावि॑शत् ॥ तद॑नुप्रवि॑श्य । सच्च॑ त्यच्चा॑भवत् । निरु॑क्तं चा निरु॑क्तं च ।
 नि॒लय॑नं चा नि॒लय॑नं च । वि॒ज्ञानं॑ चा वि॒ज्ञानं॑ च । सत्यं॑ चानृ॑तं च स॑त्य-मु॒भवत् ॥ यदि॑दं
 किञ्च॑ । तथ्सत्य॑-मि॒त्या च॒क्षते ॥ तदप्ये॑ष श्लो॒को भ॒वति । 31

T.A.5.14.7

असृ॑द्वा इ॒दमग्रं॑ आसीत् । ततो॑ वै स॒दजा॑यत । तदा॑त्मानं॑ स्वयं॑-मकुरु॑त । तस्मा॑त् तथ्
 सुकृ॑तमुच्य॑त इति॑ ॥ यद्वै॑ तथ् सुकृ॑तं । र॑सो वै सः । रस॑ ह्ये॒वायं ल॒ब्ध्वाऽऽन॑न्दी भ॒वति
 ॥ को ह्ये॒वान्यो॑त् कः प्रा॒णयात् । यदेष॑ आकाश॑ आन॑न्दो न॒ स्यात् । एष॑ ह्ये॒वानन्द॑याति ॥
 यदा॑ ह्ये॒वैष ए॒तस्मिन्-नदृ॑श्ये ऽना॒त्म्ये ऽनि॑रुक्ते ऽनि॒लय॑ने ऽभ॑यं प्रति॒ष्ठां वि॑न्दते । अथ॑ सोऽभ॑यं
 ग॑तो भ॒वति ॥ यदा॑ ह्ये॒वैष ए॒तस्मिन्-नुद॑र-मन्त॑रं कुरु॑ते । अथ॑ तस्य॑ भ॑यं भ॒वति ॥ तत्त्वे॑व भ॑यं

विदुषोऽमन्वानस्य ॥ तदप्येष श्लोको भवति । 32

T.A.5.14.8

भीषाऽस्माद्वातः पवते । भीषोदेति सूर्यः । भीषाऽस्मादग्निश्चेन्द्रश्च । मृत्युर् धावति पञ्चम इति ॥ सैषाऽऽनन्दस्य मीमांसा भवति ॥ युवा स्यात् साधु युवाऽद्वयायकः । आशिष्ठो दृढिष्ठो बलिष्ठः । तस्येयं पृथिवी सर्वा वित्तस्य पूर्णा स्यात् । स एको मानुष आनन्दः ॥ ते ये शतं मानुषा आनन्दाः 8-4

T.A.5.14.9

यतो वाचो निर्वर्तन्ते । अप्राप्य मनसा सह । आनन्दं ब्रह्मणो विद्वान् । न बिभेति कुतश्चेति ॥ एतः ह वा वं न तपति । किमहं साधु नाकुरवं । किमहं पाप-मकरव-मिति ॥ स य एवं विद्वानेते आत्मानं स्पृणुते ॥ उभे ह्येवैष एते आत्मानं स्पृणुते । य एवं वेद ॥ इत्युपनिषत् । 34

(ब्रह्मविदिदमयमिदमेकविंशतिः । अत्रा दत्तरसमयात् प्राणो व्यानोऽपान आकाशः पृथिवी पुच्छः षड्विंशतिः । प्राणम् प्राणमयान् मनो यजुर् ऋक् सामादेशोऽथर्वाङ्गिरसः पुच्छम् द्वाविंशतिः । यतः श्रद्धर्तः सत्यम् योगो महोऽष्टादश । विज्ञानम् प्रियम् मोदः प्रमोद आनन्दो ब्रह्म पुच्छम् द्वाविंशतिः । असन्नेवाथाष्टाविंशतिः । असुथ षोडश । भीषाऽस्मान् मानुषो मनुष्यगन्धर्वाणाम् देवगन्धर्वाणाम् पितृणाम्चिरलोकलोकानां माजानजानाम् कर्मदेवानाम् ये कर्मणा देवानामिन्द्रस्य बृहस्पतेः प्रजापतेर् ब्रह्मणः स यश्च संक्रामत्येकपञ्चाशत् । यतः कुतश्च नैतमेकादश नव) 14

T.A.5.15.1

भृगुर्वै वारुणिः । वरुणं पितरमुपससार । अधीहि भगवो ब्रह्मेति ॥ तस्मा एतत् प्रोवाच । अन्नं प्राणं चक्षुः श्रोत्रं मनो वाचमिति ॥ तः होवाच । यतो वा इमानि भूतानि जायन्ते । येन जातानि

जीवन्ति । यत् प्रयन्त्यभि सम्विशन्ति । तद् विजिज्ञासस्व । तद् ब्रह्मेति ॥ स तपोऽतप्यत । स तप-स्तप्त्वा । 35

T.A.5.15.2

अन्नं ब्रह्मेति व्यजानात् । अन्नाद्ध्येव खल्विमानि भूतानि जायन्ते । अन्नेन जातानि जीवन्ति । अन्नं प्रयन्त्यभि-सम्विशन्तीति ॥ तद् विज्ञाय । पुनरेव वरुणं पितर-मुपससार । अधीहि भगवो ब्रह्मेति । तद् होवाच । तपसा ब्रह्म विजिज्ञासस्व । तपो ब्रह्मेति । स तपोऽतप्यत । स तप-स्तप्त्वा । 36

T.A.5.15.3

प्राणो ब्रह्मेति व्यजानात् । प्राणाद्ध्येव खल्विमानि भूतानि जायन्ते । प्राणेन जातानि जीवन्ति । प्राणं प्रयन्त्यभि-सम्विशन्तीति ॥ तद् विज्ञाय । पुनरेव वरुणं पितर-मुपससार । अधीहि भगवो ब्रह्मेति । तद् होवाच । तपसा ब्रह्म विजिज्ञासस्व । तपो ब्रह्मेति । स तपोऽतप्यत । स तप-स्तप्त्वा । 37

T.A.5.15.4

मनो ब्रह्मेति व्यजानात् । मनसो ह्येव खल्विमानि भूतानि जायन्ते । मनसा जातानि जीवन्ति । मनः प्रयन्त्यभि-सम्विशन्तीति ॥ तद् विज्ञाय । पुनरेव वरुणं पितर-मुपससार । अधीहि भगवो ब्रह्मेति । तद् होवाच । तपसा ब्रह्म विजिज्ञासस्व । तपो ब्रह्मेति । स तपोऽतप्यत । स तप-स्तप्त्वा । 38

T.A.5.15.5

विज्ञानं ब्रह्मेति व्यजानात् । विज्ञानाद्ध्येव खल्विमानि भूतानि जायन्ते । विज्ञानेन जातानि जीवन्ति । विज्ञानं प्रयन्त्यभि-सम्विशन्तीति ॥ तद् विज्ञाय । पुनरेव वरुणं पितर-मुपससार । अधीहि भगवो ब्रह्मेति । तद् होवाच । तपसा ब्रह्म विजिज्ञासस्व । तपो ब्रह्मेति । स तपोऽतप्यत । स

तप-स्तुत्वा । 39

T.A.5.15.6

आ॒न॒न्दो ब्र॒ह्मेति॑ व्य॒जानात् । आ॒न॒न्दा॒-द्वये॑व॒-खल्वि॑मानि॒ भूता॑नि॒ जाय॑न्ते । आ॒न॒न्देन॒ जाता॑नि॒ जीव॑न्ति । आ॒न॒न्दं प्रय॑न्त्य॒भि-सर्म्म॑वि॒शन्तीति॑ ॥ सै॒षा भा॑र्ग॒वी वा॑रु॒णी वि॒द्या । प॒रमे॑ व्यो॒मन् प्रति॑ष्ठिता ॥ य ए॒वं वेदु॑ प्रति॑तिष्ठति । अ॒न्न॒वा॒न॒न्नादो॑ भ॒वति॑ । म॒हान् भ॑वति प्र॒जया॑ प॒शुभि॑र् ब्रह्मवर्च॒सेन॑ । म॒हान् की॒र्त्या । 40

T.A.5.15.7

अ॒न्नं न नि॑न्द्यात् । तद् ब्र॒तं ॥ प्रा॒णो वा अ॒न्नं । शरी॑रम॒न्नादं॑ । प्रा॒णे शरी॑रं प्रति॑ष्ठितं । शरी॑रे प्रा॒णः प्रति॑ष्ठितः । तदे॒त-द॒न्न-म॒न्ने प्रति॑ष्ठितं ॥ स य ए॒त-द॒न्न-म॒न्ने प्रति॑ष्ठितुं वेदु॑ प्रति॑तिष्ठति । अ॒न्न॒वा॒न॒न्नादो॑ भ॒वति॑ । म॒हान् भ॑वति प्र॒जया॑ प॒शुभि॑र् ब्रह्मवर्च॒सेन॑ । म॒हान् की॒र्त्या । 41

T.A.5.15.8

अ॒न्नं न परि॑चक्षीत । तद् ब्र॒तं । आ॒पो वा अ॒न्नं । ज्योति॑र॒न्नादं॑ । अ॒प्सु ज्योतिः॑ प्रति॑ष्ठितं । ज्योति॑ष्यापः प्रति॑ष्ठिताः । तदे॒त-द॒न्न-म॒न्ने प्रति॑ष्ठितं ॥ स य ए॒त-द॒न्न-म॒न्ने प्रति॑ष्ठितुं वेदु॑ प्रति॑तिष्ठति । अ॒न्न॒वा॒न॒न्नादो॑ भ॒वति॑ । म॒हान् भ॑वति प्र॒जया॑ प॒शुभि॑र् ब्रह्मवर्च॒सेन॑ । म॒हान् की॒र्त्या । 42

T.A.5.15.9

अ॒न्नं बहु॑ कु॒र्वीत॑ । तद् ब्र॒तं ॥ पृथि॑वी वा अ॒न्नं । आ॒का॒शोऽन्ना॑दः । पृथि॑व्या-मा॒का॒शः प्रति॑ष्ठितः । आ॒का॒शे पृथि॑वी प्रति॑ष्ठिता । तदे॒त-द॒न्न-म॒न्ने प्रति॑ष्ठितं ॥ स य ए॒त-द॒न्न-म॒न्ने प्रति॑ष्ठितुं वेदु॑ प्रति॑तिष्ठति । अ॒न्न॒वा॒न॒न्नादो॑ भ॒वति॑ । म॒हान् भ॑वति प्र॒जया॑ प॒शुभि॑र् ब्रह्मवर्च॒सेन॑ । म॒हान् की॒र्त्या । 43

0

(भृगुस्त्रयोदशा - नम्रम् - प्राणो - मनो - विज्ञानम् द्वादश द्वादशा - नन्दो दशा - नम्रम् न निन्द्या - दन्तम् न परिचक्षीता - नम्रम् बहुकुर्वि तैकादशैकादश - न कंच नैकषष्टिर्दश) 15

Prapaataka Korvai with starting Padams of 1 to 15 Anuvaakams :-

(शम् नः - शीक्षा - सह नौ - य'007आ;छन्दसाम् - भूः - स यः - पृथि - व्योमि - त्युतम् चा - हम् - वेदमनुच्य - शम् नः - सह नाववतु - ब्रह्मविद् - भृगुः पञ्चदश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 Series of Dasinis :-

(शम् नो - मह इत्यादित्यो - नो इतराण्य - सन्नेवा - नम्रम् न निन्द्याच्चतुश्चत्वारिंशत्)

first and last padam in TA, 5th Prapaatakam :-

(शन्न - इत्युपनिषत्)

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे आरण्यके पञ्चमः प्रपाठकः समाप्तः ॥ = = = = =